

Verslag Dialoogbijeenkomst Duurzaamheid gemeenteraad De Wolden, gehouden op 15 november 2018 in Dorpshuis De Bastogne te Ansen

Aanwezig: Pieter Groot (raadslid gemeente De Wolden, gespreksleider)
Jannetje Kolijn (Drents Energieloket)
Janneke Timmerman (beleidsmedewerker gemeente De Wolden)
Klaas Blanksma (Coöperatie Reestdalenergie)
Albert Smand (EnergieKansen)
Geert Lindenhols (akkerbouwbedrijf)
Bert Scheper (energieregisseur De Wolden)
Hedzer van Houten (Samen Energie Neutraal (SEN))
Richard Ton (De Energiewerkplaats)
Eddy Veenstra (Rendo)
Bastiaan Meijer (Rendo) en ongeveer 80 aanwezigen
Notuleerservice Mooi Werk

1. Welkom en opening

Namens de gemeenteraad van De Wolden heet raadslid en gespreksleider Pieter Groot het grote aantal aanwezigen hartelijk welkom bij de dialoogbijeenkomst Duurzaamheid. Hij noemt Ansen een voorloper, een bolwerk van duurzaamheid. De kernvraag die in de bijeenkomst centraal zal staan is: Wat heeft u als inwoner en groep nodig van de gemeente om de eerste stap en eventuele volgende stappen te zetten om uw huis duurzamer en zuiniger te maken? Voor het thema duurzaamheid en duurzaam wonen is gekozen vanwege de klimaatverandering en de CO2-reductie en het meer onafhankelijk worden van fossiele brandstoffen. Voor de lokale agenda is een van de doelen goed geïsoleerde huizen die zelfvoorzienend zijn. Pieter Groot verwijst naar de Trias energetica: minder energie gebruiken, zelf energie opwekken en het efficiënter/minder inzetten van fossiele brandstoffen.

In het raadsbrede programma is afgesproken dat er tenminste één avond per jaar over duurzaamheid wordt georganiseerd. Pieter Groot belicht de nieuwe methodiek in de werkwijze van de gemeenteraad: dialoogbijeenkomst (op pad gaan naar de mensen en informatie ophalen over wat inwoners belangrijk vinden), debat en besluitvorming. De inwoners kunnen hiermee direct invloed hebben op de besluitvorming en hij roept de aanwezigen op actief vragen te stellen aan de deskundigen. De aanwezige raadsleden komen luisteren naar de inbreng van de bezoekers. Een raadslid geeft aan nieuwsgierig te zijn hoever mensen zelf al zijn. Wat willen ze? Hebben ze de gemeente nodig?

2. Kahoot quiz over duurzaamheid

De zaal wordt uitgenodigd deel te nemen aan een interactieve digitale quiz over duurzaamheid:

1. Hoeveel Kwh elektra verbruikt een woning gemiddeld in De Wolden?
3310 kwh (in Nederland 2900 kwh)
2. Hoeveel m3 gas verbruikt een woning gemiddeld in De Wolden?
1930 m3 (in Nederland 1500m3)
3. Hoeveel procent elektra en gas wordt duurzaam opgewekt in De Wolden?
5.7% (in Drenthe 9.1% en in Nederland 5.8%)
4. Voor welke duurzame installatie is in 2017 het vaakst subsidie aangevraagd in De Wolden?
pelletkachel, 62 particulier, 16 zakelijk
5. Hoeveel adressen zijn er met zonnepanelen per 100 woningen in De Wolden?

18.61 (in Nederland 7,24 per 100 woningen en in Drenthe 14,49)
6. Welke duurzame maatregel(en) heeft u zelf getroffen voor uw woning?
(nog) geen van onderstaande: 18 deelnemers
Zonnepanelen op het dak: 17 deelnemers
Pelletkachel: 3 deelnemers
Warmtepomp en/of zonneboiler: 6 deelnemers

Onder de deelnemers is er niemand die alle kennisquizvragen goed had.

Eerste gespreksronde

Inwoner: Welke belemmeringen gaat u opheffen om ook plaatsing van zonnepanelen en dubbel glas bij rietgedekte boerderijen om een lager energiegebruik mogelijk te maken?

Janneke Timmerman (Gemeente De Wolden): Monumentenwacht heeft in het verleden energiescans voor monumenten aangeboden. En u kunt in de omgeving kijken wat daar voor mogelijkheden zijn.

Inwoner: Ik neem deel aan een postcoderoosproject en mijn zonnepanelen liggen op andermans dak.

Raadslid: Zonnepanelen kunnen ook in de tuin worden geplaatst.

Pieter Groot vraagt wat de deskundigen voor de inwoners kunnen betekenen.

Klaas Blanksma: Reestdalenergie is een energiecoöperatie die draait met vrijwilligers en zes jaar geleden is opgericht en zich inzet voor energiemaatregelen die gedragen worden door de inwoners van De Wolden. Het initiatief geeft adviezen voor maatregelen die vaak in zeven jaar kunnen worden terugverdiend. Er is ook een postcoderoosproject voor mensen die zonnepanelen kunnen nemen op het dak van iemand anders. Het idee is om ook zonnepanelen te gaan verhuren wanneer de investeringen te groot zijn voor mensen.

Jannetje Kolijn (Drents Energieloket): Alle Drentse gemeenten en de provincie werken met partnerorganisaties samen in het onafhankelijke Drents Energieloket om particuliere woningeigenaren te helpen met het verduurzamen van hun huis. Vraag en aanbod worden bij elkaar gebracht. Het loket krijgt veel vragen van bewoners en voor de gemeente De Wolden is er een website waar de regelingen voor verduurzaming zijn te vinden. Ook organiseert het loket informatiebijeenkomsten voor inwoners.

Inwoner: Ik ben verbaasd dat de subsidie voor de pelletkachel zoveel is aangevraagd. De kachel is wel duurzaam maar dan moet er wel hout beschikbaar zijn.

Jannetje Kolijn: Het loket biedt informatie en noemt de voor- en nadelen van de kachel, de keuze ligt uiteindelijk bij de bewoners. Het loket bemoeit zich niet met het gemeentelijke beleid.

Klaas Blanksma: Het is maatwerk om te bepalen of een pelletkachel een goede maatregel is. In mijn huis verwarm ik een hoge ruimte efficiënt en voordelig met een pelletkachel die volledige verbranding heeft. Wel is het zo dat er duurzamere oplossingen zijn.

Inwoner: Is de fijnstof van een pelletkachel wel zo duurzaam? Is daar beleid voor?

Janneke Timmerman: Er is geen gemeentelijk beleid voor, de keuze is aan de bewoner. Het gaat om een landelijke subsidieregeling duurzame energie waarop we geen invloed hebben. De duurzaamheid van de kachel staat wel ter discussie.

Inwoner: Wat zijn de belangrijkste belemmeringen waar bewoners tegenaan lopen bij verduurzaming?

Jannetje Kolijn: De helpdesk krijgt veel vragen over financiering van maatregelen en over subsidies en leningen. Als er subsidie is zetten mensen sneller de stap.

Ook zijn er vragen van mensen die van verschillende installateurs verschillende adviezen krijgen. De gesprekken duren gemiddeld 30 minuten en gaan vooral over maatwerk.

Inwoner: Een belangrijke rol in de discussie speelt wie het allemaal gaat betalen. Er zijn genoeg mensen die geen geld hebben om dit allemaal te betalen.

Klaas Blanksma: Het is belangrijk ervoor te zorgen het beleid in eigen hand te houden. We zijn afhankelijk van fossiele brandstoffen en daar moeten we vanaf. De gemeente De Wolden zal iets moeten gaan doen aan het grootschalig opwekken van energie en daarbij moeten we geen buitenlandse investeerders/grote ondernemingen aan geld helpen. Het geld moet worden gebruikt om de eigen burgers te helpen met verduurzaming. Dat is een grote opgave waarbij er veel gevraagd wordt van iedereen. Zonnepanelen op het dak leggen is daar maar één onderdeel van. Het is belangrijk dat er een goed draagvlak komt in De Wolden en dat de gemeente samenwerkt met de bewoners.

Pieter Groot tegen een raadslid: Spreekt het u aan wat de heer Blanksma zegt?

Raadslid: Ja het spreekt me zeer aan, omdat de winsten van de grote zonneparken wegvloeien naar het buitenland. Dat geld kunnen we beter zelf gebruiken voor de ontwikkeling van nieuwe initiatieven. Met alleen zonnepanelen halen we ons doel niet. Er zijn grotere projecten nodig voor energieopwekking in onze gemeente.

Pieter Groot: Initiatieven van onderop.

Inwoner: Een ander geluid: in een plattelandsgemeente als De Wolden met veel boerderijen is een inventarisatie van woonboerderijen uitgevoerd. Het is een grote opgave om deze opstallen op termijn van het gas af te krijgen. Leeft het enthousiasme van deze bijeenkomst ook bij de gemeente? Het is waanzinnig om allemaal van het gas af te gaan. De burens investeren en wij moeten van het gas af? Wat vindt de gemeente hiervan?

Pieter Groot: Volgens mij ligt er een landelijke opgave.

Eddy Veenstra (Rendo): Ik bewaar dit punt voor na de pauze. Er is een verschil tussen fossiel gas en duurzaam gas.

Inwoner: Ik heb vandaag een stuk gelezen over waterstof en de TU Delft zegt dat we niet allemaal van het gas af moeten en de gasleidingen zijn geschikt voor transport van waterstof.

Pieter Groot: Dat komt aan de orde in het verhaal van Rendo.

Pieter Groot vraagt een inwoner uit een van de voorbeeldfilmpjes: Hoe bent u gekomen tot duurzame maatregelen? Denkt u dat het voor iedereen mogelijk is om zoiets te realiseren?

Inwoner: Ja. Mijn motivatie komt voort uit frustratie over de verkeerde keuzes van de overheid. De gemeente De Wolden is de duurzaamste gemeente van Drenthe en ik kan aan niemand uitleggen dat de gemeente kolenenergie heeft ingekocht. Een voorbeeldfunctie vraagt erom op een andere manier te voorzien in energie. De Bank Nederlandse Gemeenten kan voor burgers iets betekenen met een revolving fund, investeringen kunnen snel worden terugverdiend.

Pieter Groot: Spreekt dit andere mensen ook aan?

Reacties van inwoners:

- Er zijn veel corporatiewoningen in de gemeente en voor een huurder is het lastig om te investeren. Daar kan een fonds voor worden opgericht.
- We hoeven voor financiering niet afhankelijk te zijn van Den Haag. Ik schat in dat er veel spaargeld is in De Wolden en dat kunnen we mobiliseren voor investeringen in de gemeente zelf.
- Mensen kunnen obligaties kopen van een obligatielening en daar kan de gemeente een rol in spelen.

Jannetje Kolijn: Er zijn financieringsmogelijkheden beschikbaar, zoals een landelijke lening waar de provincie een gunstig rentepercentage op geeft.

Inwoners met een smalle beurs komen niet door de kredietwaardigheidstoets heen en voor hen moet iets worden gevonden.

Pieter Groot: De gemeenteraad heeft het akkoord gegeven voor een revolverend fonds voor een verzilveringslening. Dank voor de bijdragen.

Tweede gespreksronde

Pieter Groot: In de tweede gespreksronde besteden we aandacht aan groepen die zijn georganiseerd rond duurzaamheid. Hoe is EnergieKansen gekomen tot het succes? Doet iedereen in Ansen mee?

Albert Smand: In 2012 is een dorpsvisie geschreven en het thema duurzaamheid kwam daarin summier aan de orde. Mensen uit Ansen hebben duurzaamheid opgepakt en een werkgroep opgericht voor energiebesparing en verder is er bedacht om Ansen energieneutraal te maken in 2020. Niet iedereen doet mee, we hebben een coöperatie met 52 leden van de 200 woningen. De discussie over energietransitie zorgt voor steeds meer spontane aanwas van nieuwe leden en daarnaast zijn er veel sympathisanten.

Pieter Groot vraagt aan Geert Lindenhols naar zijn drijfveren, activiteiten en innovatieve mogelijkheden rond duurzaamheid.

Geert Lindenhols (akkerbouwbedrijf): Ik ben vooral van de praktijk, de basisregel is dat je zaken tastbaar moet houden. We hebben een zonnepark op het dak met zonnepanelen voor 16-18 mensen en we hebben een windmolen (25.000 kWatt) voor het bedrijf (akkerbouw/loonbedrijf/bosaanleg). We hebben geen gas, maar een systeem met een pelletkachel en vier zonneboilers. We telen koolzaad en de biomassa is brandstof voor de kachel, de energiewaarde is hoger dan hout. Onze twee tractoren rijden CO2-neutraal op koolzaadolie. De bijen zorgen voor koolzaadhoning.

Bert Scheper (energieregisseur): Ik ben er voor het ondersteunen van initiatiefgroepen rond duurzaamheid in De Wolden.

Pieter Groot aan de zaal: Is dit voor groepen in de zaal ook iets om op te pakken?

Inwoner: Alle informatie is welkom en we weten Geert Lindenhols en Bert Scheper te vinden. We leggen in Veeningen de vraag bij de inwoners neer of zij behoefte hebben aan een informatiebijeenkomst en of zij al met duurzaamheid bezig zijn.

Pieter Groot: Korte lijnen dat moet jullie aanspreken, Geert Lindenhols en raadsleden.

Geert Lindenhols: Ja, vanuit de samenleving moeten we de energietransitie aangaan.

Raadslid: Er zijn veel kansen en we hebben in De Wolden een traditie om dit soort dingen van onderop aan te pakken. Ik word blij van deze verhalen.

Pieter Groot: Wat hebben jullie nodig in Koekangerveld?

Inwoner: We hebben meerdere acties over zonnepanelen, besparen en isoleren gedaan en mensen tussen 20 en 40 jaar komen daarop af, we bundelen daarna de vraag. We merken dat mensen vragen hebben over warmtepompen en dan organiseren we daarover een avond. Aandachtspunten zijn: mensen met een minimuminkomen die niet de mogelijkheden hebben om mee te doen en achtergrondkennis. Een coöperatie is nog niet van de grond gekomen, we kunnen gaan bundelen en daar is regie voor nodig.

Bert Scheper: Er zijn hier mensen van Duurzaam Ruinen die in januari 2019 een onafhankelijke voorlichting rond warmtepompen gaan organiseren en de gemeente faciliteert de groep hierin.

Albert Smand: Een dergelijke avond hebben we in het dorps huis georganiseerd en we hebben gemerkt dat het niet de meest effectieve manier is om mensen over de streep te halen. We vragen nu een onafhankelijk adviesbureau bij

mensen langs te gaan en een specifiek advies te geven om het gasverbruik te beperken.

Richard Ton (De Energiewerkplaats): Ik ben voorzitter van de energiecoöperatie in Noordenveld, onze coöperatie bestrijkt de hele gemeente en we hebben de gemeente een visie voor een energieneutrale aanpak aangeboden. De gemeente heeft dat opgepikt en werkt mee. De Energiewerkplaats is een bundeling van de energiecoöperaties in Drenthe en probeert een verbinding te maken met de provincie. Participatie is een voorwaarde en coöperaties kunnen een bijdrage voor een project aanvragen.

Klaas Blanksma: We zijn er voor ondersteuning van dorpen, groepen en particulieren. We gaan ons ervoor inspannen dat iedereen ons weet te vinden. Trek bij ons aan de bel, we kunnen het coördineren en er zijn veel mogelijkheden.

Pieter Groot: Wat heeft u nodig van de gemeente?

Klaas Blanksma: We geven uitgebreide adviezen op maat en die kosten geld en de gemeente subsidieert dit.

Richard Ton: De coöperatie heeft infrarood camera's aangeschaft voor adviezen en de gemeente heeft opdracht gegeven opnames te maken bij 100 minimahuishoudens. En we hebben een contract voor een project in twee types energieke buurten drie jaar lang onder regie van de gemeentelijke duurzaamheidsregisseur.

Bert Scheper: Ik praat straks graag verder over dit initiatief.

Inwoner: De gemeente De Wolden heeft veel recreatieparken en hebben deze contact gelegd met de gemeente voor duurzame bewoning?

Bert Scheper: Ik heb er nog geen contacten mee. Er is een vraag gesteld door een recreatiepark en daar ga ik mee bezig.

Inwoner: Hoe is de financiering geregeld van de 1.000 zonnepanelen in het filmpje? Wie betaalt de rente van de lening die hiervoor is afgesloten?

Albert Smand: De corporatie is eigenaar van de installaties en heeft speciale leningen afgesloten voor 50% van deze investering van ongeveer € 250.000. Uit de opbrengsten worden de verzekering, de aflossing en afschrijving betaald. Het Drentse Landschap betaalt de rest van de investering. De energie verkopen we aan een groene energiemaatschappij die klanten in Ansen heeft geworven.

Richard Ton: De Energiewerkplaats heeft veel informatie over financieringsmodellen.

Pieter Groot: Wat doet Samen Energie Neutraal (SEN) in De Wolden en welke innovatieve activiteiten zijn er?

Hedzer van Houten (SEN): Een Keniaans spreekwoord luidt: Wil je snel doe het alleen, wil je ver komen doe het samen. In 2014 is SEN begonnen, ik trok mij het kleine besteedbare inkomen van minimahuishoudens aan. Ik ben geen deskundige, ik heb veel met huurders en bewoners om tafel gezeten. In mijn werk bij een woningcorporatie heb ik opdracht gegeven voor een energieneutrale sociale huurwoning. SEN begeleidt bewoners om te komen tot energieneutraliteit en heeft kennis en ervaring in 17 gemeenten. Ik ben uitgenodigd om dat ook in De Wolden te gaan doen. Er zijn vijf partijen voor nodig: eigenaars/bewoners, huurders en woningcorporaties, middenstand en bedrijfsleven, de agrariërs en de gemeente. Ik roep iedereen op dat samen te gaan doen voor heel De Wolden. Individuele maatregelen (warmtepompen en zonnepanelen) en collectieve maatregelen (vergistingsinstallatie). De infrastructuur van gasleidingen moeten we behouden voor hoogwaardig biogas.

Inspiratie

Eddy Veenstra (Rendo) en Bastiaan Meijer (Rendo) verzorgen een presentatie

over de energietransitie. Rendo is netbeheerder en wil actief stappen zetten in de energietransitie: duurzaam biogas in plaats van fossiel gas in 2030. In 2017 transporteerde het infrabedrijf 26 miljoen m³ gas in De Wolden. Rendo wil net als wethouder Ten Kate aan de slag met groen gas, duurzaam gas blijft belangrijk voor energievoorziening. Aan een strategie hiervoor wordt gewerkt met veel partijen, bij voorkeur ook lokale partners (zoals energiecoöperaties en bewoners).

Collectieve maatregelen zijn een opgave bij het hoge percentage particuliere woningbezit in De Wolden. Producenten hebben installaties ontwikkeld die werken op waterstof, deze zijn gereed voor de markt. Met waterstof kan lokaal opgewekte energie worden opgeslagen en hiermee kan ook groen gas worden gemaakt. Het huidige gasnet is geschikt voor duurzaam gas.

Pieter Groot: Rendo heeft veel partners nodig. Zie je kansen voor samenwerking met SEN?

Bastiaan Meijer: Ja die mogelijkheden zien we zeker en we kunnen adviseren over het optimaal gebruik van alle installaties die genoemd zijn.

Arjan Hekker (Enexis): Kun je vertellen hoeveel groen gas Rendo al opwekt in de lopende projecten? Wat betekent dat qua duurzaamheid en in verhouding tot elektriciteit?

Bastiaan Meijer: Op dit moment wordt er 800.000 miljoen kuub groen gas vanuit Attero in Wijster ingevoerd en dat staat gelijk aan 300.000 zonnepanelen, 3%. Het landelijk gemiddelde ligt rond 1%. Er komen in de regio vergisters bij en dat resulteert in 9% in 2019. Met alle projecten die doorgaan op het Rendo-netwerk zitten we in 2022 op 25% duurzaam gas.

Jannetje Kolijn: Is het bespaarpotentieel voor woningen niet veel hoger met isolatie en dergelijke?

Bastiaan Meijer: We hebben gekeken naar de cijfers en dit is een voorzichtige aanname.

Pieter Groot: Wordt u ook enthousiast van dit verhaal?

Inwoner: Ja, met dit opslagverhaal komen er nieuwe mogelijkheden voor de energietransitie.

Inwoner: Is het ook mogelijk systemen aan te leggen voor heel kleine eenheden (5-10 huizen)?

Bastiaan Meijer: Technisch is het mogelijk en het is afhankelijk van de situatie of het handig is om te doen. Wij kijken vooral naar de herinzet van de bestaande infrastructuur.

Inwoner: Attero is een bedrijf waar gras heengebracht wordt en dat is niet zo duurzaam.

Bastiaan Meijer: Dat klopt. Wij proberen uit te dragen om het proces lokaal te houden: lokale biomassa lokaal inzetten.

Inwoner: In Ruinen vertellen we het verhaal dat we van het gas af moeten en ik hoor nu gelukkig dat dit wat minder urgent is. Welke boodschap gaan we bewoners brengen?

Bastiaan Meijer: Het is belangrijk om energie te besparen en daarin hebben hybride warmtepompen een prominente rol om de doelstelling te halen met een efficiënte energieregeling. We dringen daarmee het gebruik van gas terug.

Hedzer van Houten: Biogas is een pijler voor een energieneutrale situatie. Het woongedeelte moet je maximaal isoleren en met een hybride warmtepomp en 12 zonnepanelen is dat een investering van minder dan € 10.000.

6. Vervolgafspraken en sluiting

Janneke Timmerman: Landelijk is in het klimaat- en energieakkoord afgesproken dat we in 2030 streven naar tenminste 49% minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990. In 2050 gaat het om 89% CO₂-reductie. De regio Drenthe gaat

regionaal een energiestrategie opstellen op basis van de landelijke doelstellingen. De gemeenten zijn aan zet en op deze avond is de gemeenteraad in gesprek met bewoners en groepen. Over de Regionale Energiestrategie worden bijeenkomsten georganiseerd.

Inwoner: Wat gebeurt er met de resultaten van de bijeenkomsten? Laat ons als lokale initiatieven meeschrijven aan de visie.

Janneke Timmerman: Helemaal mee eens, we gaan gezamenlijk om tafel. Het is een ambitieuze planning, we krijgen het druk in de eerste helft van 2019.

Pieter Groot: Raadsleden hebben jullie specifieke zaken gehoord die je wilt meenemen naar het raadsdebat in februari 2019 ?

Raadslid: Na deze bijeenkomst weet ik dat we de infrastructuur voor gas nog nodig hebben.

Raadslid: Ik heb vooral gehoord dat een goed voorbeeld doet volgen en dat de gemeente een taak heeft om het goede voorbeeld te geven om burgers te inspireren, zoals met zonnepanelen en openbare verlichting.

Raadslid: Ik heb gehoord dat het belangrijk is om dorpsvisies op te stellen om mensen in beweging te krijgen.

Raadslid: Mij valt op dat we van een moeten naar een willen gaan, mooi om te zien. We gaan van doemscenario's naar kansen. Er zijn veel regionale initiatieven en daar is misschien synergie te halen voor de energieregisseur. Het verhaal van Rendo spreekt me aan, ik word er blij van en hoop dat we dit kunnen voortzetten.

Raadslid: We moeten samen aan de gang en daar hebben we onze bewoners bij nodig. Als gemeente en als raad hebben we ook een taak om daarin wegwijzer te zijn.

Inwoner: Ik hoop dat de gemeente veel geld beschikbaar stelt voor de praktische uitvoering en niet dat het geld gaat naar adviseurs.

Inwoner: Twee maanden geleden hebben we op deze plaats met alle lokale initiatieven hier om tafel gezeten. We hebben afgesproken dat we als gezamenlijkheid willen optreden richting gemeente.

Inwoner: Als we van het aardgas afwillen en 50% willen gaan vergroenen dan hebben we geschikt eigen afval nodig. Dat betekent dat de afvoer van het regenwater gescheiden dient te worden van het rioolstelsel.

Pieter Groot schetst dat het *samen* hem aanspreekt van deze eerste dialoogbijeenkomst over duurzaamheid. De raad spreekt er verder over in februari en ook in 2019 zal er weer een bijeenkomst hierover worden georganiseerd. Hij dankt de aanwezigen en de deskundigen voor hun inbreng over duurzaamheid. Verder bedankt hij de mensen van de Bastogne voor hun gastvrijheid en de ambtelijke organisatie voor het voorbereiden van deze avond. Hij sluit de bijeenkomst om 22.00 uur en nodigt de aanwezigen uit voor een informele nazit met een hapje en drankje.